

Μεταρρύθμιση του Πανεπιστημίου και Σύνταγμα

του Σπυρίδωνος Ι. Φλογαίτη

Καθηγητή Διοικητικού Δικαίου
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

Ι. Η επικείμενη δικαστική διαφορά για τη νομική έννοια της αυτοδιοίκησης, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του Συντάγματος για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας, έχει φθάσει πλέον στο ανώτατο διοικητικό δικαστήριο, στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στη δίκη αυτή, που αντιπαραθέτει πανεπιστημιακές αρχές και Ελληνική Πολιτεία, παρεμβαίνουν και έγκριτοι πανεπιστημιακοί υπέρ της συνταγματικότητας των νέων νομοθετικών ρυθμίσεων για τον τρόπο ανάδειξης πανεπιστημιακών αρχών.

Χαρακτηριστικό της νομικής συζήτησης που είναι πλουσιοτάτη και αναδεικνύει την ποιότητα και το βάθος της ελληνικής νομικής επιστήμης είναι ότι οι απόψεις εκείνων που αμφισβητούν τη συνταγματικότητα της νέας νομοθεσίας αποτελούν ερμηνευτικές προσπάθειες της νομολογίας που αναπτύχθηκε με αφορμή τις νομοθετικές πρωτοβουλίες στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης που έλαβαν χώρα το 1982.

Το 1982, η πανεπιστημιακή κοινότητα, όπως είχε διαμορφωθεί μέσα από το κίνημα κατά του γνωστού ως νόμου 815, οδήγησε στην υιοθέτηση από τον νομοθέτη ενός νέου συστήματος διακυβέρνησης των Πανεπιστημίων. Το χαρακτηριστικό εκείνης της νομοθετικής πρωτοβουλίας έγκειτο σε αυτό που αποκλήθηκε από τη νομολογία «Πανεπιστήμιο των ομάδων».

Εκείνη η εποχή χαρακτηρίστηκε από την επιθυμία της πανεπιστημιακής κοινότητας να υιοθετήσει συστήματα πανεπιστημιακής διακυβέρνησης που οι διδάσκοντες είχαν γνωρίσει κατά τις πανεπιστημιακές τους σπουδές στην αλλοδαπή μετά τον Μάη του '68, σε αντίθεση με την παλαιά πανεπιστημιακή κοινότητα, που είχε επενδύσει τη ζωή της στο σύστημα της κατά έδρες οργάνωσης της διδασκαλίας και της έρευνας. Είναι αλήθεια ότι πίσω από αυτή την αντιπαραθέση κρύβονταν και δυνάμεις, οι οποίες θεωρούσαν ότι το νέο σύστημα εξυπηρετούσε τα προσωπικά τους συμφέροντα για πανεπιστημιακή ανέλιξη

και έλεγχο των οργάνων πέρα από κάθε αξιοκρατία. Είναι, όμως, επίσης αλήθεια ότι το σύστημα του 1982 εξέφραζε μίαν ολόκληρη εποχή.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, που κλήθηκε να ερμηνεύσει το Σύνταγμα, βρήκε τις ρυθμίσεις του 1982 συνταγματικές, διότι έκρινε, και ορθώς, ότι η διάταξη του άρθρου 16 του Συντάγματος περί αυτοδιοίκησης των ανωτάτων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων δεν καθιερώνει κανένα ειδικό σύστημα διακυβέρνησης, κάτω από τον όρο της αυτοδιοίκησης. Όπως παλαιότερα έβρισκε συνταγματικά ορθό το σύστημα της διακυβέρνησης διά των Σχολών και των εδρών, έτσι και τότε έκρινε συνταγματικά ορθό το σύστημα της διακυβέρνησης στο πλαίσιο του «Πανεπιστημίου των ομάδων». Στο παλαιότερο σύστημα, οι φοιτητές ή οι κατώτερες βαθμίδες δεν είχαν πεδίο συνδιοίκησης, στο νέο σύστημα είχαν. Το ενδιαφέρον είναι ότι, στο πλαίσιο της αντιπαραθέσης αυτής, δεν ετέθη ποτέ υπό αμφισβήτηση η συνταγματικότητα του συστήματος των εδρών, ερώτημα και αμφισβήτηση ανέκυπτε για τη συνταγματικότητα του συστήματος του πανεπιστημίου των ομάδων.

II. Ο νόμος 4009/2011 τίθεται εν αμφιβόλω ως προς τη συνταγματικότητα του συστήματος αυτοδιοίκησης που εισάγει. Χαρακτηριστικό του νέου συστήματος αποτελεί η συμμετοχή εξωτικών στο Συμβούλιο, όργανο παρακολούθησης και ελέγχου, η δυνατότητα ο εκλεγόμενος Πρύτανης να είναι εξωτικός, καθώς και ο τρόπος ανάδειξης του Κοσμήτορα.

Κατ' αρχήν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αυτοδιοίκηση ως έννοια δεν ανταποκρίνεται σ' έναν συγκεκριμένο τρόπο ανάδειξης των οργάνων ενός νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Αυτοδιοίκηση υπάρχει και στην περίπτωση της καθ' ύλην αυτοδιοίκησης, όσο και στην περίπτωση της πολιτικής έννοιας της αυτοδιοίκησης, όπως π.χ. στα χωρικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με κύριο παράδειγμα τους Δήμους. Εκείνο που αλλάζει είναι ο τρόπος ανάδειξης των οργάνων (βλ. Σπυρίδωνος Ι. Φλογαίτη, Θεμε-

λιώδεις έννοιες διοικητικής οργανώσεως, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1982).

Στην περίπτωση της κατά το Σύνταγμα αυτοδιοικήσεως των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, είναι προφανές ότι δεν πρόκειται περί της πολιτικής εννοίας της αυτοδιοικήσεως, αλλά περί ιδιότυπης καθ' ύλην αυτοδιοικήσεως, κατά την έννοια ότι τα όργανα διοικήσεως, αλλά και οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, αναδεικνύονται με κάποιο σύστημα στο οποίο μετέχει η πανεπιστημιακή κοινότητα. Ο ακριβής τρόπος συμμετοχής δεν έχει συνταγματική καθιέρωση, όπως απέδειξε η νομολογία της δεκαετίας του '80. Πρέπει να σημειωθεί ότι η μέχρι τότε νομολογία είχε ασχοληθεί περισσότερο με την αυτοδιοίκηση ως τρόπο ανάδειξης των Καθηγητών, όπως και με τον Καθηγητή ως ατομικό φορέα αυτοδιοίκησης.

Ως προς τον τρόπο ανάδειξης του Συμβουλίου δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθεί η συνταγματικότητα του: Πρόκειται για όργανο του οποίου η πλειοψηφία εκλέγεται από την πανεπιστημιακή κοινότητα, ενώ τα υπόλοιπα μέλη του εκλέγονται από τους εκλεγέντες. Η σύνθεση του εκλεκτορικού σώματος και ο τρόπος συγκρότησής του, καθώς και το ποιοι είναι εκλόγιμοι είναι στη διακριτική ευχέρεια του νομοθέτη, υπό τον όρο βέβαια ότι δεν θίγεται η πανεπιστημιακή τάξη. Πράγματι, η νομολογία της

δεκαετίας του '80 προέβλεψε τη δυνατότητα συμμετοχής στη διοίκηση και άλλων ομάδων πέραν των τακτικών ή και άλλων Καθηγητών της επίοχης, όπως π.χ. των κατωτέρων πανεπιστημιακών βαθμίδων ή και των φοιτητών, δεν επέβαλε όμως και την αναγκαστική συμμετοχή τους.

Το ίδιο ισχύει και ως προς την εκλογή του Πρύτανη ή του Κοσμήτορα.

III. Είναι γεγονός, όπως απέδειξαν και τα δύσκολα χρόνια της προηγούμενης μεταρρύθμισης, ότι το καινούργιο δημιουργεί συχνά απορία και δογματικά ερωτήματα για τον νομικό ερμηνευτή, με αποτέλεσμα τις διαφορετικές απόψεις και πολλές φορές την ανάγκη αποφάσεως των ανωτάτων δικαστικών οργάνων της Πολιτείας. Στο πλαίσιο της Πανεπιστημιακής κοινότητας, είναι επίσης κατανοητή η αντιπαράθεση και οι αντιπαλότητες, διότι πρόκειται για χώρους όπου επιπολάζουν οι μορφωμένοι άνθρωποι και σφύζει η νεολαία. Όμως, το καινούργιο δεν είναι αναγκαστικά και αντισυνταγματικό. Είναι πιθανό καθένας από εμάς να έχει τις δικές του απόψεις ως προς το πώς θα πρέπει να διοικείται στην κεντρική του διοίκηση το Πανεπιστήμιο, το ερώτημα όμως είναι αν οι συγκεκριμένες διατάξεις εισάγουν αντισυνταγματικότητα. Προσωπικά δεν το νομίζω.

